www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

Book Review / Kitap Tanıtımı

Ömür CEYLAN, *Kuşlar Dîvânı: Osmanlı Şiir Kuşları*, Kapı: İstanbul, 2015, ss. 282, ISBN: 978-8950-89-4.

Sevim Aras*

Klasik Türk edebiyatı gerek şiir türündeki gerekse de nesir türündeki eserlerde birçok konuyu barındırmaktadır. Bu eserler incelendiğinde Osmanlı toplumunun hamam kültürü, yiyecekleri, mimari yapıları, önemli şahsiyetleri vb. gibi konularda önemli numunelerin ve anekdotların bulunduğu çok net bir şekilde görülecektir. Bu konulardan birisi de hiç şüphesiz ki hayvanlar bilhassa kuşlardır. Kuşlar; temsil ettikleri sembollerle, halk inanışlarıyla, vücut yapıları ve renkleriyle klasik Türk edebiyatında kendilerine yadsınamayacak bir yer edinmişlerdir.

Klasik Türk şiirinde yer alan kuşları oldukça detaylı ve objektif bir şekilde anlatan bir eser de şüphesiz ki bu çalışmanın da konusu olan Ömür Ceylan'a ait *Kuşlar Dîvânı: Osmanlı Şiir Kuşları*'dır. Bunun gibi, şiirlerde sıklıkla söz konusu edilen unsurların tanıtılarak kitaplaştırılması çok kıymetlidir. Bu kıymetli ve bilim dünyası için fayda oluşturan eserlerin tanıtımı da bilim dünyasına ayrı bir katkı sağlamaktadır. Bu amaçla kitabın daha fazla okura ulaşabilmesi umuduyla kitabın detaylı tanıtımını gerçekleştirdik.

"Önsöz"de kuşların sevimli canlılar oluşundan, bazılarının konuşabilmelerinden, etkileyici türler olduğundan ve kuşların insan hayatında yer edindiğinden bahsedilmiştir (s. xi). Kuşların hem yazılı hem de sözlü edebiyatta bir metafor unsuru oluşu anlatılmıştır (s. xii). Klasik şiirin kuşları anlatmayı ihmal etmemesi ve bu edebiyatın *Mantıku't-Tayr* gibi bir kuş mesnevisine sahip olduğu vurgulanmıştır (s. xii). Ardından Ömür Ceylan eserini hazırlarken nasıl bir süreçten geçtiğini, hangi yöntemleri kullandığından bahsetmiş ve sonrasında da birkaç kıymetli hocaya ve yayınevi çalışanlarına teşekkür ederek bölümü sonlandırmıştır (s. xii-xiv).

"Giriş" bölümünde insanların hayvanlarla olan ilişkisi, onları açıklamaya çalışması ve yeri geldiğinde onlarla mücadele etmesi gibi konulardan bahsedilmiştir (s. 1). Sonrasında kuşların birkaç türü dışında tamamının uçma kabiliyeti vurgulanmış ve kuşların özel canlılar oluşu anlatılmıştır (s. 1). Ardından birkaç örnek verilerek kuşların şaşırtıcı özellikleri gözler önüne serilmiştir (s. 2).

"Türk Mitolojisinde Kuşlar" başlıklı bölümde İslamiyet öncesi dönemde ve mitolojide kuşların önemli bir yere sahip oluşuna, Şaman inancında birtakım kuşların kendine has anlamlarına

* Arş. Gör., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Res. Asst., Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature
ORCİD 0000-0002-5842-1129
sevim.aras@ogu.edu.tr

Cite as/ Atıf: Aras, S. (2024). Ömür Ceylan, Kuşlar Dîvânı: Osmanlı şiir kuşları, Kapı: İstanbul, 2015, ss. 282, ISBN: 978-8950-89-4. *Turkish Studies - Language, 19*(4), 1899-1906. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.78498
Received/Geliş: 24 September/Eylül 2024
Accepted/Kabul: 25 December/Aralık 2024
Published/Yayın: 30 December/Aralık 2024
Checked by plagiarism software

CC BY NC

ve Oğuz Destanları'ndaki kuş sembollerine değinilmiştir (s. 3-4). Ardından Yakutların kartal kuşuyla ilgili inanışlarından bahsedilmiştir (s. 5). Kartal kuşunun Türk tarihinde genel bir kabul gördüğü ve avlarda kullanıldığı vurgulanmıştır (s. 5). Sîmurg veya Ankâ olarak bilinen kuşun başka bir kuşla olan ilişkisi, bahsedilen diğer bir hususdur (s. 6). Doğan kuşunun, bir efsaneye göre Kırgız toplumlarından birinin atası olduğu inancı değinilen bir başka konudur (s. 6). Anlatılan diğer bir konu da kaz kuşunun Türk mitolojisinde bilgeliği temsil edişidir (s. 7). Daha sonrasında Horasan erenlerinin kuş donuna girdiklerinden ve bu şekilde seyahate çıktıklarından bahsedilmiştir (s. 7).

"Osmanlı Kültüründe Kuşlar" isimli bölümde ilk olarak Türklerin kendi kültürlerinde de benimsediği türlerden biri olan kuşları ve kuş isimlerini hayatlarının birçok alanına yansıttıklarından bahsedilmiştir (s. 8). Daha sonra kuşların Osmanlı devrinde de önemli olduğuna dikkat çekilmiştir (s. 9). Ardından Osmanlı halkının ava olan merakına ve kuşlar için inşa edilen kuş evlerine değinilmiştir (s. 10). Bu bölümde değinilen diğer bir husus da hayvanlarla konuşma mucizesi ve kuş dilidir (s. 11). Ayrıca bölüm sonunda Nesimî ve Niyazî-i Mısrî'ye ait iki beyit bulunmaktadır (s. 12).

"Kuş Edebiyatımız" adı verilen bölümde öncelikli olarak kutsal kitabımız Kur'an'da kuşların sıklıkla anıldığına vurgu yapılmıştır (s. 13). Bunun ardından Ömür Ceylan Feridüddin Attâr, Abdullah ibni Mukaffâ, Gülşehrî ve Ali Şir Nevâyî gibi önemli isimlerin kuşlarla ilgili eser vermesinden bahsetmiştir (s. 13-14). Kısaca bu eserlerin muhtevasına değinilmiştir (s. 14-15). Kuşların Türkler tarafından hayranlık duyulan ve sembol olarak benimsenen canlılar olduğuna vurgu yapılmış ve ardından da bir latife örneği verilmiştir (s. 15-17).

"Osmanlı Şiir Kuşları" isimli bu bölümde sayfa başına bir resim koyulmuş ve resmin altına Nâbî'ye ait bir beyit yerleştirilmiştir (s. 18). Klasik şiirin her türlü nazım şeklinde hem kuşların adlarına hem fiziksel görüntülerine ve hem de kuşlarla ilgili inançlara yer verildiğinden söz edilmiştir (s. 18-19). Kuş sözcüğünün şiirde hangi kelimelerle karşımıza çıktığından ve Türkçede kuş sözcüğünden türemiş ifadelerden bahsedilmiştir (s. 19-20). Klasik şiirde kuş sözcüğü yerine murg ifadesi kullanıldığına ve bu kelimeyle yapılmış tamlamalara değinilmiştir (s. 20-21). Son olarak kuşların genel özellikleri, anatomileri, kanatları ve hem halk hem de divan şairleri tarafından sıklıkla kullanılan önemli metafor olmaları vurgulanmış ve aralara da beyit örnekleri yerleştirilmiştir (s. 22-24).

Sadece "Kuşlar Dîvânı" isimli başlığın bulunduğu sayfadan (s. 25) sonra Ömür Ceylan tek tek kuşları alfabetik olarak anlatmaya başlar. Hangi kuş anlatılıyorsa o kuşun adı başlık yazısı yapılmış ve resmi eklenmiştir.

Ömür Ceylan "Akbaba" başlığı ile ilk kuşu anlatmaya başlar (s. 27). Bu bölümde Farsların akbaba için hangi ismi kullandıklarından, akbabanın diğer türlerinden ve yırtıcı kuş oluşundan bahsedilir (s. 27). Daha sonra akbabaların leşle beslendiklerinden, memeli hayvan avladıklarından, çoğu hastalığa karşı direnç gösterdiklerinden ve yükseklerde uçtuklarından söz edilmiştir (s. 27-28). Ardından bu kuşların uzun ömürlü oluşu, çok uzak mesafeden bile leş kokusunu alabildiği, çok yedikleri için obur olduğu ve eşleriyle aralarındaki ilişkiden bahsedilmiştir. Eşleri öldüğü zaman kendisinin çok yaşamayıp öldüğü de eklenmiştir (s. 28). Hemen sonra Hz. Âdem'in dünyaya geldiğinde suda balık, karada ise akbabadan başka hiçbir canlının olmadığı rivayetine vurgu yapılmıştır (s. 29). Diğer hayvanların leşiyle beslendiği için etini yemenin haram olduğu ve rüyada akbaba görmenin hükümdarlık ile yorumlandığı anlatılan diğer hususlardır (s. 29). Ayrıca klasik edebiyatımızda akbabanın daha çok leşle beslenme özelliğiyle yer aldığına değinilmiştir (s. 29). En sonunda ise Nesîmî, Usûlî, Fuzûlî, Hayâlî ve İzzet Molla'ya ait beyitlere yer verilmiştir (s. 29-30).

"Ankâ-Sîmurg" adı verilen bu bölüme Ankâ sözcüğünün İbranice kökenli olduğundan ve sözcüğün hangi anlamlara geldiğinden bahsedilerek giriş yapılmıştır (s. 31). Ardından bu kuşun mitolojik olarak bazı kuşlarla ilişkili olduğu vurgulanmıştır (s. 31-32). Ankâ sözcüğünden sonra sîmurg sözcüğünün de kökenine ve anlamına değinilmiştir (s. 32). Bütün bunlardan sonra Ankâ

kuşunun nerede yaşadığına, fiziksel özelliklerine, kuş hakkındaki inanış ve rivayetlere, Ankâ/ Sîmurg'un tasavvuf edebiyatındaki yansımalarına vurgu yapılmıştır (s. 32-35). Bu kuşun klasik Türk edebiyatında ne şekilde yer aldığına değinilmiş ve ardından beyit örnekleri verilmiştir (s. 35-44).

"Atmaca" isimli bölümde ilk olarak atmaca kuşuna verilen diğer isimlere ve türlerine yer verilmiştir (s. 45). Daha sonra yırtıcı bir tür olduğundan ve fiziksel özelliklerinden bahsedilmiştir (s. 45). Ardından atmaca yetiştiriciliğinin Karadeniz bölgesindeki yoğunluğundan söz edilmiştir (s. 45). Bahsedilen diğer bir husus da atmacanın mizacı ve avcılığıdır (s. 46). Son olarak klasik şiirde yırtıcı bir tür oluşuyla yer edindiği anlatılmıştır ve Ziyâ Paşa'ya ait bir beyit örneği verilerek bölüm sonlandırılmıştır (s. 46).

"Bahri" adı verilen bu bölümde, kuşun fiziksel özellikleri ve hangi aileye mensup olduğu anlatılmıştır (s. 47). Ardından, daha çok tekke edebiyatı ürünlerinde yer aldığından ve divan edebiyatında az rastlandığından bahsedilmiştir (s. 47). Son olarak Kadı Burhâneddin'e ait birkaç beyit örneği verilmiştir (s. 48).

"Balıkçıl" isimli bölümde kuşa verilen diğer adlar ve kuşun fiziksel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir (s. 49). Sonrasında bu kuşun su kenarlarında yaşadığından ancak suyun bitip tükenmesi endişesiyle çok az su tükettiğinden veyahut da hiç su tüketmediğinden ve klasik şiire de bu özelliğiyle yansıması söz konusu edilmiştir (s. 50). Son olarak kuşun bu özelliğinden bahseden iki adet beyit örneği verilmiştir (s. 50).

"Baykuş"un anlatıldığı bu bölüme kuşun Türkçe, Farsça ve klasik şiirde hangi adlarla anıldığından bahsedilerek giriş yapılmıştır (s. 51). Sonrasında baykuşların nasıl göründüğüne değinilmiştir (s. 51). Baykuşun bir türü olan "puhukuşu"nun fiziksel görünümüne, nerelerde yaşadığına ve neyle beslendiğine yer verilmiştir (s. 51-52). Tıpkı puhukuşunun anlatıldığı gibi diğer bir baykuş türü olan "ishak kuşu"na da değinilmiştir (s. 52). Bunun ardında Arapların baykuşlarla ilgili bir inanışı anlatılmıştır (s. 52). Son olarak da klasik şiirde daha çok uğursuzluğuyla anıldığına değinilmiş ve beyit örnekleri sunulmuştur (s. 53-56).

"Bıldırcın" kuşunun anlatıldığı bölümde öncelikle kuşa verilen diğer isimler sıralanmıştır ve kuşun dış görünüşü hakkında bilgi verilmiştir (s. 57). Klasik şiirde beğenilen bir av kuşu olması yönüyle ve Hz. Mûsâ kıssasına telmih yapmak amacıyla kullanıldığı vurgulanmıştır (s. 57-58). Bir beyit örneği verilerek bölüm sonlandırılmıştır (s. 58).

Bir sonraki kuş "Bokluca Bülbül"dür. Öncelikli olarak kuşun diğer iki ismi zikredilmiştir (s. 59). Türkiye'de rastlanan en küçük kuş olduğu vurgulanmıştır (s. 59). Ceylan, kuşun bu ismi almasının sebebini kuşun rengine veyahut da ötüşünün bülbülden daha kıymetsiz oluşuna dayandırmıştır (s. 59). Sürûrî'ye ait bir şiir örneği verilerek bölüm noktalanmıştır (s. 60).

Uzun bir anlatımın yapıldığı, bol örneklerin verildiği ve "Bülbül" adı verilen bu bölümde öncelikle kuşun Türkçe ve Farsçadaki isimleri sıralanmıştır (s. 61). Yaşam alanlarından, beslenme özelliklerinden söz edilmiştir (s. 61). Bu kuşların güllerden hoşlandıklarına ve susuz kalmaya fazla dayanamadıklarına vurgu yapılmıştır (s. 62). Bütün bunların ardından bülbüller hakkındaki bir inanıştan bahsedilmiştir (s. 62). Klasik Türk edebiyatında bülbülün gülle olan aşkına değinildikten sonra bu tarz metinlerin edebiyatta "Bülbül-nâme" olarak adlandırıldığından söz edilmiştir (s. 63). Klasik Türk edebiyatında Bülbül-nâme yazan şairler, yaşadığı yüzyıllar da verilerek sıralanmıştır (s. 63). Bülbülün şiirlerde hangi sıfat ve nitelemelerle anıldığı bahsedilen diğer bir hususdur (s. 63). Bu açıklamaların ardından beyit örnekleri sıralanmaya başlanmıştır (s. 63-75).

"Çaylak" isimli bu bölümde kuşun etobur olduğuna ve fare avladığına değinilmiştir ve bu sebeplerden dolayı çaylak kuşuna verilen diğer adlardan bahsedilmiştir (s. 76). Ardından Farsça ve Arapçadaki isimleri sıralanmıştır (s. 76). Yırtıcı tür oldukları vurgulandıktan sonra dış görünüşü anlatılmıştır (s. 77). Kuşun etinin yenmediği ancak bazı uzuvlarının eski zamanlarda hekimlikte

kullanıldığına vurgu yapılmıştır (s. 77). Divan şiirinde daha çok kargayla birlikte geçtiğine değinildikten sonra da beyit örnekleri verilmeye başlanmıştır (s. 78-79).

Bir sonraki bölüme "Çil Kuşu" adı verilmiştir. Bu bölümde kuşun diğer yedi ismi sıralanmıştır (s. 80). Etinin lezzetli oluşu, doğan ve yılanların tehdidi altında bulunması kitapta bahsedilen diğer hususlardır (s. 80).

"Devekuşu" hakkında yazılan bu bölümde kuşun uçabilme özelliğini kaybettiğinden ve fiziksel özelliklerinden bahsedilmiştir (s. 81). Ardından kuşla ilgili birkaç rivayete değinilmiştir (s. 82). Daha sonrasında koku alabilme duyularının güçlü oluşu ve etinin yenmesinin helal oluşu gibi konular anlatılır (s. 82). Hemen sonrasında devekuşunun garip bir kuş olduğundan bahsedilmiştir ve Sürûrî'ye ait bir beyit örneği verilmektedir (s. 82). Son olarak Azbî isimli bir şairin beyti verilmiştir ve bu beyitte devekuşunun taş yutmasından bahsedildiği dile getirilmiştir (s. 83).

"Doğan" kuşunun anlatıldığı bu bölüme, kuşun Türkçe, Arapça ve Farsçada hangi adların verildiğine değinilerek başlanmıştır (s. 84). Kuşun diğer türlerinin isimleri sıralanarak devam edilmiştir (s. 84-85). Ardından doğan kuşunun fiziki görünümüne değinilmiştir (s. 85). Bu kuşun sultanların avlamayı en çok tercih ettiği kuş türü olduğu vurgulanmıştır (s. 85). Ardından bu türün mitolojideki önemine vurgu yapılmıştır (s. 86). Hemen sonrasında klasik Türk şiirinde doğan kuşunun yerine kullanılan kelimelerden söz edilerek beyit örnekleriyle konu pekiştirilmeye çalışılmıştır (s. 86-95).

"Ebâbil" ismi verilen bölümde konuya ebâbil sözcüğünün kökeni hakkında bilgi verilerek başlanmıştır (s. 96). Kuşun kanatları, bacakları ve kuyruğu hakkında birkaç söz söylenmiştir (s. 96). Ebâbil kuşunun Kur'an'da Fîl Suresi'nde geçtiğine vurgu yapılmıştır ve kısaca kuşun isminin bu surede nasıl yer aldığı anlatılmıştır (s. 97). Klasik şiirde de bu sureye telmih yapılırken kullanılmıştır (s. 97). Son olarak telmih örneğini somutlaştırmak için Mesîhî ve Nâbî'ye ait iki beyit verilmiştir (s. 97).

"Güvercin" adlı bu bölümde öncelikle klasik Türk şiirinde güvercin sözcüğü yerine kullanılan diğer sözcükler sıralanmıştır (s. 98). Güvercinlerin dış görünümleri, nelerle beslendikleri ve güvercin dışkısının bitkilere olan faydasına dair bilgiler verilmiştir (s. 99). Ardından güvercinlere dair bir inanıştan bahsedilerek bu kuşların nasıl evcilleştirildiği anlatılmıştır (s. 99-100). Sonra kuşların uçuş yeteneğine, posta güvercinlerinin eğitimine ve geçmiş zamanlarda da gerek haber gönderme amacıyla gerekse de çevreyi güzelleştirme niyetiyle güvercinlerden faydalanıldığına değinilmiştir (s- 100-102). Güvercin hakkındaki inanışlar ve etinin faydalı oluşu bahsedilen diğer konulardandır (s. 103). Son olarak da güvercinlerin klasik Türk şiirindeki yeri ve önemine dikkat çekilerek beyit örnekleri verilmiştir (s. 103-109).

"Horoz-Tavuk" olarak adlandırılan bu bölümde kuşun fiziksel özelliklerinden kısaca bahsedilmesinin ardından horozun erkek, tavuğun dişi kuş olduğuna değinilmiştir (s. 110). Ardından da kuşlar içinde en çok çiftleşen türün horozlar olduğuna ve sabahları öttüklerine vurgu yapılmış ve Allah'ın sevdiği üç sesten birinin horoz sesi olduğunu belirten bir hadise yer verilmiştir (s. 110-111). Horoz eti yemenin helal ve faydalı olduğuna dikkat çekilmiştir (s. 111). Bunlardan sonra tavuklardan söz edilmeye başlanarak yavrularına civciv denildiğinden söz edilmiştir (s. 111). Ardından tavukların nerede yaşadıklarına, nasıl beslendiklerine, etinin helal oluşuna vurgu yapılmıştır (s. 111). Osmanlı döneminde de hem saraylarda hem de halkın evlerinde tavuk kümeslerinin bulunduğuna ve saraylarda tavuklardan sorumlu görevliler olduğuna dikkat çekilmiştir (s. 111-112). Son olarak klasik Türk edebiyatı şairlerine ait beyitlere yer verilmiştir (s. 112-115).

"Hümâ" kuşunun Farslar, Araplar ve Türkler arasındaki isimleri verilerek bölüme giriş yapılmıştır (s. 116). Sonrasında bu kuşun mitolojideki yerine, önemine ve bununla ilgili çeşitli rivayetlere değinilmiştir (s. 116-117). Son olarak da bu kuşun Türk edebiyatındaki yansımalarına vurgu yapılmış ve ardından şiir örnekleri verilerek bölüm noktalanmıştır (s. 118-125).

"İbibik" kuşunun diğer isimleri sıralanarak bu bölüm başlatılmıştır (s. 126). Ardından kuşun dış görünüşüne ve nerelerde konakladığına dair bilgi verilmiştir (s. 126). Hemen sonrasında da kuşun Hz. Süleymân ile olan bağlantısına değinilmiş ve buna dair hikâye anlatılmıştır (s. 127). Akabinde bu kuşla ilgili halk inanışlarından söz edilmiştir (s. 127-128). Bu bölümün sonunda ibibik kuşuyla ilgisi olan birkaç beyit örneği sunulmuştur (s. 128-130).

Bir sonraki bölüme "İspinoz" adı verilmiştir. Kuşun nerede yaşadığına değinildikten sonra fiziksel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir (s. 131). Kısaca kuşun "florya", "iskete" ve "kanarya" isimli türlerinden söz edilmiştir (s. 131-132). Bölümün sonunda Azbî'ye ait şiir örneği verilmiştir (s. 132-133).

"Kaknüs" adı verilen bu bölüm kelimenin köken bilgisiyle başlar (s. 134). Doğu efsanelerinde bu kuşun mitolojik bir unsur olarak kabul edildiğinden bahsedilir (s. 134). Klasik şiirde bu kuşun âşığın aşk ateşiyle yanmasının bir sembolü olarak görüldüğüne değinilir (s. 135). Daha sonra da anlatılanları somutlaştırmak için beyit örneklerine yer verildiği görülür (s. 135-136).

"Karabatak" bölümünde kuşun öncelikle diğer isimleri zikredilip daha sonra da dış görünüşü hakkında bilgi verilmiştir (s. 137). Su kuşu olduğu ve avdan sonra dinlenme ihtiyacı hissettiğinden söz edilmiştir (s. 137). Karabatak sözcüğünün sadece bir kuş türünün adı olmadığı aynı zamanda müzik terimi ve bir ok türünün adı olduğuna da değinilmiştir (s. 138). Son olarak da klasik şiirde balıkla beslenişi ve suda yaşayışı gibi özellikleriyle anıldığına vurgu yapılıp iki şiir örneği verilmiştir (s. 138).

"Karatavuk"un öncelikle diğer isimlerine yer verilmiştir (s. 139). Erkek ve dişi olmasına göre farklı adlar aldığı vurgulanmıştır (s. 139). Ardından kuşun fiziksel özelliklerine ve nerelerde yaşadığına dair bilgiler sunulmuştur (s. 139). Kuşun adının geçtiği bir beyit örneği verilerek bölüm sonlandırılmıştır (s. 140).

"Karga" ile ilgili bilgi verilen bu bölümde kargaların kötü sesli ve keskin zekâsına vurgu yapıldıktan sonra nerelerde konakladıklarına değinilmiştir (s. 141). Bütün bunlardan sonra küçük bir karga türü olan zâğ hakkında bilgi verilmeye başlanmıştır (s. 142). Son olarak da klasik Türk şiirinde ne şekilde yer aldığına değinilmiş ve şiir örnekleri eklenmiştir (s. 143-149).

"Kartal" adlı bu bölüme kartalın Arapçadaki ve bazı Türk dillerindeki diğer adları sıralanarak giriş yapılmıştır (s. 150). Ardından fiziksel görünümüne, nasıl uçtuğuna ve nerelerde yuva yaptığına değinilmiştir (s. 150). Kartalın temsil ettiği semboller üzerinde durulmuştur (s. 151-152). Klasik Türk şiirindeki yerinden bahsedildikten sonra bölüm noktalanmıştır (s. 153-155).

"Kaz" adı verilen bölümde kazların uçuş şekilleri ve bilinen diğer isimleri verilerek konuya girilmiştir (s. 156). Ardından bu kuşların suda yüzmeyi sevdikleri, yumurta ve yumurtalıklarının sağlık açısından faydalı olduğu söz konusu edilmiştir (s. 156). Bu kuşun divan şiirinde gözyaşlarına gark olmuş gözler ve gönülleri anlatırken kullanıldığına değinilmiştir ve bu konuyla ilgili bir beyit örneği verilmiştir (s. 157). Başka bir beyit örneği daha verilerek kazların saflıklarıyla beyitte yer edindiğinden bahsedilmiştir (s. 158). Daha sonra Türkler arasındaki bir inanışa vurgu yapılarak bununla ilgili bir beyit örneği verilmiştir (s. 158-159).

"Keklik" kuşunun anlatıldığı bu bölümde keklik kuşuna divan şiirinde ne şekilde rastlandığına değinilerek giriş yapılmıştır (s. 160). Ardından nasıl göründüğüne ve neyle beslendiğine dair bilgi verilmiştir (s. 160). Daha sonrasında keklikle ilgili rivayet ve inanışlara yer verilmiştir (s. 161). Keklik kuşunun divan edebiyatında daha çok av kuşu olması yönüyle kendine yer edindiğinden söz edilmiş ve ardından bir beyit örneği verilmiştir (s. 161). Hemen arkasından beyit örnekleri verilmeye devam edilmiş ve bu beyitlerde keklik kuşunun hangi özellikleriyle anıldığından bahsedilmiştir (s. 162-166).

"Kırlangıç" başlığı verilen bir sonraki bölümde kuşa Türkçede ve Arapçada hangi isimlerin verildiğine ve Osmanlı şiirinde "piristû" ve "kırlangıç" olarak karşımıza çıktığına vurgu yapılmıştır (s. 167). Dış görüntüsüne ve hayatını nerelerde sürdürdüğüne değinilmiştir (s. 167). Ardından söz edilen bir konu da halk arasında nasıl bilindiğidir (s. 168). Sonrasında da bir rivayete ve halk inanışına yer verilmiştir (s. 168-169). Bu inanış ve rivayetle ilgili beyit örneği sunulmuştur (s. 169). Kitapta değinilen diğer bir husus da klasik şiirde bu kuşun daha çok yuva yapma yönüyle yer almasıdır (s. 169). Buna örnek oluşturması için de ardından şiir verilmiştir (s. 169).

"Kumru" kuşu hakkında bilgi verilen bu bölümde öncelikle kuşun bilinen diğer isimlerinden söz edilmiştir (s. 171). Ardından kumruların neyle beslendiklerinden söz edilmiş ve bu kuşun bir türü olan üveyikler de kısaca tanıtılmıştır (s. 172). Bunlardan sonra kumru kuşuyla ilgili inanışlara değinilmiş ve etinin haram olmadığı, şefkatli olduğu gibi konuların üzerinde durulmuştur (s. 172). Son olarak klasik şiirde hangi yönleriyle geçtiğine dair açıklama yapılmış ve bu açıklamalara uygun olarak şiir örnekleri verilmiştir (s. 173-176).

"Kuyruksallayan/Kuyruksalan" olarak adlandırılmış bölümde kuşun bilinen diğer isimleri verilmiştir (s. 177). Ardından hareket özelliklerinden ve yaşam alanlarından söz edilmiştir (s. 177). Yoğun olarak su kenarlarında yaşaması, âşığın gönlünü temsil etmesi ve yürüyüşü açısından klasik şiirde yer aldığı vurgulanmıştır (s. 178).

Diğer bölüme "Kuzgun" adı verilmiştir. Öncelikle klasik şiirde "kelâğ" şeklinde geçtiğinden bahsedilmiştir (s. 179). Bir karga türü oluşundan ve fiziki özelliğinden söz edilmiştir (s. 179). Ardından bu kuşun yaşadığı yerlere ve herhangi bir hayvana av olmadığı sürece çok uzun yıllar yaşayabildiği konusuna değinilmiştir (s. 179). Daha sonrasında bu hayvan hakkındaki bir rivayet ve inanış anlatılmıştır (s. 179-180). Klasik şiirde daha ziyade kargayla beraber yer aldığından bahsedilmiştir (s. 180). Kuzgun/kelâğ isminin geçtiği birkaç şiir örneğiyle bölüm tamamlanmıştır (s. 180-182).

Bir sonraki bölüm "Leylek" ismini almıştır. Bu kuşa Arapların ve Farsların farklı isim verdikleri söylenerek konuya girilmiştir (s. 183). Ardından dış görünümü, hangi zamanlarda yurda geldikleri, nasıl beslendikleri ve ne kadarlık bir ömre sahip oldukları vurgulanmıştır (s. 183). Zeki bir hayvan oluşu da bahsedilen diğer bir husustur (s. 183). Aynı zamanda leylek hakkındaki bir söylentiye yer verilmiştir (s. 184). Ceylan'ın bahsettiği diğer bir konu ise tasavvuf konulu metinlerde bu kuşun diğer kuşların şeyhi olarak kabul edildiğidir (s. 184). Genel anlamda klasik şiirde boş konuşmanın sembolü olarak görüldüğüne değinilmiştir ve şiir örnekleri eklenmiştir (s. 184-185).

"Lori Kuşu"nun anlatıldığı bu bölümde öncelikli olarak lori sözcüğünün sözlüklerde yer alan anlamlarına değinilmiştir (s. 186). Kuşun kemikle beslendiğine, kemiğin boyunu öncesinde hesapladığına dair bir inanış olduğunu ve bu inanış neticesinde de bir atasözünde yer edindiğine vurgu yapılmıştır (s. 186-187). Klasik şiirde de bu açıdan yer aldığından bahsedilerek ve bir şiir örneği verilerek bölüm son bulmuştur (s. 187).

"Martı" ismi verilen bölümde önce kuşun fiziksel görünümüne değinilmiştir ve balıklarla beslendiğine ve halk arasında bilinen diğer türlerinden bahsedilmiştir (s. 188). Martının klasik şiirde daha çok fizyolojik yönüyle yer aldığına vurgu yapılarak beyit örneği verilmiştir (s. 188-189).

Diğer bölüme "Ördek" adı verilmiştir. Su kuşu oluşundan ve türlerinin ismi sıralanmıştır (s. 191). Ardından da adı sıralanan bu birkaç tür hakkında kısa bilgiler verilmiştir (s. 191). Ördeklerin suya girmeyi sevdiklerine vurgu yapılmıştır (s. 192). Halk şiirinde çokça yer aldığına ancak divan şiirinde meşhur olmadığı söylenmiştir (s. 192).

"Papağan" adlı bu bölümde ilk olarak klasik şiirde hangi isimlerle geçtiğinden bahsedilmiştir (s. 194). Papağanların tekrar ve taklit yeteneklerinin yüksek oluşu, etinin haram oluşu, hiçbir zaman su içmediği ve eğer su içerse öleceğine dair bir inanış olduğu anlatılan diğer hususlardandır (s. 194). Klasik Türk şiirinde, Hindistan kökenli olması, kırmızı ve yeşil renkli görünüme sahip olması, kafese

hapsedilmesi, ayna vasıtasıyla konuşturulmaya çalışılması ve konuştuğu zaman da mükâfat olarak şeker verilmesi gibi unsurlarla ön plana çıktığından bahsedilmiş olup bu unsurlarla ilgili beyit örnekleri verilmiştir (s. 195-205).

Bir sonraki bölüme "Saka" başlığı verilmiştir. Dış görüntüsü, uçuşu, ötüşü, neyle beslendiği ve nerede yaşadığı anlatılmıştır (s. 206). Za'îfî'ye ait bir şiir örneği verildikten sonra sakanın susadığında aşağıya sarkıtılmış olan su kabını kendine doğru çekmesinden söz edilmiştir (s. 207). Son olarak İzzet Molla'ya ait şiir örneği verilmiştir (s. 207-208).

"Sarıasma" kuşunun nerelerde yaşadığından bahsedilerek konuya giriş yapılmıştır ve erkek ve dişilerdeki renk farklılıklarına değinilmiştir (s. 209). Meyve yiyerek beslendiğinden ve dış görünümünden bahsedildikten sonra Za'îfî ve Azbî'ye ait beyit örnekleri verilmiştir (s. 209-210).

"Semender" sözcüğünün Farsça kökenli olduğuna dair bilgi verilerek bölüme başlanmıştır ve ardından da Farsların bu kuş için kullandığı diğer kelimeler sıralanmıştır (s. 211). Sonrasında bir sürüngen türü olduğundan ve lekeli semender ve kara semender olmak üzere iki çeşidi bulunduğundan söz edilmiştir (s. 211). Ayrıca bu kuşa dair bir rivayete yer verilmiş olup klasik Türk şairleri bu rivayeti esas alarak bu hayvanın ateşte yaşayan bir kuş olduğuna kanaat getirdiklerinden de bahsedilmiştir (s. 212). Hemen ardından bu kuşla ilgili olarak beyitler sunulmuştur (s. 212-216).

"Serçe" kuşunun anlatıldığı bu bölümde öncelikle kuşun diğer isimleri sayılmıştır (s. 217). Bu kuşun fiziksel görünümüne, nerelerde yaşadığına, nasıl beslendiğine ve diğer türlerine değinilmiştir (s. 217-218). Klasik Türk şiirinde daha çok zayıflığı ve güçsüzlüğüyle anıldığından söz edildikten sonra Şeyhî, Nâbî, Fevrî ve Necâtî'den alınan şiir örnekleri verilmiştir (s. 218-219).

Bu bölümde "Sülün" kuşu hakkında bilgi verilmektedir. Klasik şiirde daha çok "tezerv" olarak geçtiğine değinilmiştir (s. 220). Ardından erkek ve dişi kuş ayrımı yapılarak nerelerde yaşam sürdüklerine ve dış görünüşlerine vurgu yapılmıştır (s. 220-221). Klasik şiirde, avlanması zor bir kuş olması sebebiyle sevgilinin benzetmeliği olarak kullanıldığı söz konusu edilmiştir ve Bâkî ile Şeyh Gâlib'e ait şiirlere yer verilmiştir (s. 221-222).

"Şahin" ismi verilen bölümde öncelikli olarak kuşun üç farklı ismi ve dış görünümü hakkında bilgi verilmiştir (s. 223). Bahsedilen diğer husus divan şiirinde yırtıcılığıyla ve acımasızlığıyla yer almasıdır (s. 224). Ardından da bu konu ile ilgili beyitlere yer verilmiştir (s. 224). Beyitlerden sonra da şahinin avladığı kuş türlerine değinilmiştir (s. 224). Son olarak da şahin kuşunun yer aldığı beyitler sıralanmıştır (s. 225-226).

"Tavus" isimli bu bölüme kuşun dış görünümünden bahsedilerek giriş yapılmıştır (s. 227). Kuşun bilinen diğer isimleri zikredilmiştir (s. 227). Etinin haram oluşu, 25 yıl yaşadığı, ilkbaharda çiftleşip sonbaharda tüy döktükleri söz konusu edilmiştir (s. 227). Diğer bölümlerde olduğu gibi klasik Türk edebiyatında yer alış şekillerinden bahsedilip şiir örnekleri verilmiştir (s. 228-232).

"Toy" kuşunun anlatıldığı bölüme Arapların ve Farsların bu kuşa hangi ismi verdiklerinden bahsedilerek giriş yapılmıştır (s. 233). Ardından Türkçede nasıl kullanıldığı, nerelerde yaşadığı, hangi fiziksel özelliklere sahip olduğu gibi konulara değinilmiştir (s. 233). Hemen sonra hangi türleri olduğu söylenmiş ve bu türlerden bir tanesi hakkında bilgi verilmiştir (s. 234). Toy kuşu hakkındaki bir inanış kitapta anlatılan başka bir konudur (s. 234). Son olarak Abdî ve Azbî'ye ait şiir örnekleri verilmiştir (s. 234-235).

Bir sonraki bölüme "Turaç" adı verilmiştir. Kuşun adının Arapça kökenli oluşu ve etinin lezzetli oluşuna vurgu yapılmıştır (s. 236). Ardından da kuşun dış görünüşü hakkında bilgi verilmiştir (s. 236). Güzel sesli ve mübarek bir kuş türü oluşu bahsedilen diğer hususlardandır (s. 237). Osmanlı şiirinde bu kuşun, güzel sesi ve lezzetli etiyle kendine yer edindiğinden bahsedilmiştir ve bu konuyla ilgili üç beyit örneği verilmiştir (s. 237).

"Turna" isimli bölümde divan şiirinde bu kuşun hangi isimlerle yer aldığına ve daha sonrasında da fiziki görünümüne, nerelerde yaşadığına değinilmiştir (s. 238). Bu anlatılanların ardından göç yaptıklarına, etinin helal olduğuna, etinin bazı rahatsızlıklara şifa olduğuna dair bilgiler verilmiştir (s. 239). Gökyüzünde tertipli bir şekilde uçtuklarından dolayı divan şiirinde bu şekilde anılmışlardır ve beyit örneği verilmiştir (s. 239). Beyit örneği verilmeye devam edilmiştir ve bu beyitlerde kuşa nasıl yer verildiğine dair açıklamalarda bulunulmuştur (s. 239-241).

"Yarasa"nın şiirlerde geçen isimlerinden, Arap ve Farsların yarasa için hangi adları kullandığından bahsedilerek bölüme giriş yapılmıştır (s. 242). Bu bilgilerin ardından memeli hayvan olduğundan, neyle beslendiğinden ve dış görünümünden bahsedilmiştir (s. 242). Daha sonrasında yarasa ile ilgili bir rivayete değinilmiştir ve diğer bazı kuşlarla aralarındaki farklar sıralanmıştır (s. 243). Bütün bunlardan sonra etinin haram oluşundan ancak kanının bazı hastalıklara şifa olduğundan söz edilmiştir (s. 243). Son olarak yarasa ile ilgili birkaç beyit verilerek bölüm tamamlanmıştır (s. 244-245).

"Yelkovan" bölümüne kuşun fiziksel özelliklerinden bahsedilerek başlanmıştır (s. 246). Ardından kuşun nasıl uçtuğu, gezici bir kuş olduğu ve beslenme şekli ile ilgili konulara değinilmiştir (s. 246). Bölümün sonunda iki şiir örneği verilmiştir (s. 247).

Kitapta kuşlar tek tek tanıtıldıktan sonra "Sonuç Yerine" (s. 248-250), "Kaynakça" (s. 251-260) ve "Dizin" (s. 261-282) bölümleri eklenmiştir.

Yukarıdaki bölümlere ek olarak kitaba sayfa numarası verilmeden "Albüm" bölümü yerleştirilmiştir. Bu bölümde sırasıyla akbaba, atmaca, bahri, balıkçıl, baykuş, bıldırcın, bokluca bülbül, bülbül, çaylak, devekuşu, doğan, ebabil, güvercin, horoz, tavuk, ibibik, ispinoz, karabatak, karga (saksağan), karga (alakarga), kartal, kaz, keklik, kırlangıç, kumru, kuyruksallayan/kuyruksalan, kuzgun, leylek, martı, ördek, ördek, papağan, papağan, saka, semender, serçe, sülün, şahin, şahin, tavus, tavus, toy, turaç, turna ve yarasa resimleri renkli olarak yer edinmiştir.

Ömür Ceylan tarafından yazılan bu kitapta, Osmanlı şiirinde geçen bütün kuşlar objektif, açık ve akademik bir dil ve üslupla tanıtılmıştır. Kuşların dışarıdan nasıl göründüğü, nelerle beslenip nerelerde konakladığına dair genel bilgiler sunulduktan sonra halk arasındaki inanış ve rivayetlere değinilmiştir. Ardından da klasik şiirde bulundukları konumdan bahsedilmiş ve her bir husus için beyit örnekleri eklenmiştir. Bu beyitler ve anlatılan her bir kuşun resminin koyulması konuyu somutlaştırıcı niteliktedir. Bu çalışmayla birlikte okurlar günlük hayatta da çoğuyla karşılaşılan kuşları ve bunların şiirlerde fazlaca yer aldığını görme ve tanıma fırsatına sahip olacaklardır.